

Algemeen Bestuur Waterschap Drents Overijsselse Delta

bezoekadres Dokter van Deenweg 186
postadres Postbus 60
8000 AB Zwolle
telefoon 088 - 233 12 00
internet wdodelta.nl
bank Nederlandse Waterschapsbank Den Haag
IBAN NL66NWAB0636756882
BIC NWABNL2G
KvK 6420 8338

datum 18 mei 2026
ons kenmerk
uw kenmerk
onderwerp Aanbieding Onderzoeksrapport Erfgoedbeleid in beweging

behandeld door Hans Kuipers
e-mail rekenkamer@wdodelta.nl

Geachte leden van het Algemeen Bestuur,

Met veel plezier bieden wij u het tweede rapport van de rekenkamer van Waterschap Drents Overijsselse Delta aan: **Erfgoedbeleid in beweging: koorddansen tussen ambitie en uitvoering** (bijlage 1). Onderzoeksbureau RAAP heeft het onderzoek in opdracht van de rekenkamer uitgevoerd. In de Deltabijeenkomst van 16 juni geeft de rekenkamer samen met de onderzoekers van RAAP een toelichting op de opzet, aanpak, bevindingen en aanbevelingen. In deze brief geeft de rekenkamer een samenvatting van het onderzoek, de conclusies en aanbevelingen. De reactie van het Dagelijks Bestuur op het rapport en de aanbevelingen treft u in bijlage 2.

Managementsamenvatting, conclusies en aanbevelingen

Het belang van erfgoed

Waterbeheer behoort tot de oudste tradities in Nederland, uit pure noodzaak. Ons landschap is gevormd door eeuwenlange waterhuishouding. Waterschappen hebben dan ook veel cultuurhistorisch erfgoed in hun bezit: dijken, molens, gemalen, sluizen en historische waterlopen. Dit erfgoed vertelt het verhaal van de Nederlandse omgang met water. Het bestuderen van hoe vroeger met water werd omgegaan helpt ook bij het ontwikkelen van duurzame oplossingen voor huidige waterveiligheidsvraagstukken. Oude waterlopen en dijksystemen kunnen bijvoorbeeld worden hergebruikt of als inspiratie dienen voor nieuwe waterbergingen. Het beschermen en zichtbaar maken van erfgoed versterkt bovendien de regionale identiteit en onze verbondenheid met ons landschap. Erfgoed draagt zo bij aan het collectieve geheugen over de strijd tegen water en het belang van waterbeheer en creëert draagvlak voor toekomstige maatregelen.

Bij de keuze van onderzoeksonderwerpen weegt het maatschappelijke belang zwaar voor de rekenkamer. Daarom is in 2025 gekozen om onderzoek te doen naar het erfgoedbeleid van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta)

Erfgoedbeleid WDODelta

Op 29 januari 2019 heeft het Algemeen Bestuur van WDODelta het erfgoedbeleid vastgesteld: 'Waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit'. Het erfgoedbeleid van Waterschap Drents Overijsselse Delta draait om het behouden én benutten van waterstaatkundig erfgoed. Het waterschap ziet historische waterwerken, landschappelijke structuren en archieven als waardevolle bronnen voor kennis, identiteit en ruimtelijke kwaliteit. Erfgoed wordt actief meegenomen in ontwerp- en ontwikkelprocessen, zodat het niet alleen beschermd blijft, maar ook bijdraagt aan toekomstbestendig waterbeheer, klimaatopgaven en de kwaliteit van het landschap.

De Rekenkamer van WDODelta wil inzicht krijgen in het effect van het uitgevoerde beleid. Zij heeft onderzoek laten doen naar of en in welke mate de maatregelen zijn uitgevoerd, in hoeverre de procesafspraken zijn nagekomen en wat dit betekent voor het behalen van de beleidsdoelen.

Het onderzoek

De centrale vraag van het onderzoek is:

Wordt het beleid op het gebied van waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit doelmatig en doeltreffend uitgevoerd door WDODelta?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn diverse deelvragen geformuleerd naar de uitvoering en resultaten van het erfgoedbeleid, de rol van het Algemeen Bestuur en de vergelijking met andere waterschappen. Het onderzoek richt zich op zowel de uitvoering van het beleid als de behaalde resultaten. Deze resultaten zijn afgezet tegen de oorspronkelijke beleidsvoornemens. Om de antwoorden op de onderzoeksvragen te kunnen duiden, is een normenkader opgesteld.

Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van Bureau RAAP; experts in erfgoed. Zij hebben aan de hand van dossieronderzoek, schriftelijke enquêtes en interviews met zowel ambtelijke als bestuurlijke vertegenwoordigers antwoorden gezocht op de bovenstaande vragen. Bovendien is aan de hand van de erfgoedmonitor van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en een gerichte vergelijking met een aantal waterschappen ook geprobeerd om het beleid van WDODelta te plaatsen in het veld.

In het onderzoeksrapport van RAAP wordt een verdere verantwoording gegeven van de onderzoeks-aanpak en worden de onderzoeksresultaten nauwgezet beschreven. Hieronder vermelden we de conclusies op hoofdlijnen en verwoorden we de aanbevelingen die daaruit volgen.

Conclusies

In het onderzoeksrapport van RAAP wordt op de onderzoeksvragen genuanceerd antwoord gegeven, aan de hand van het vooraf bepaalde normenkader. De hoofdconclusies van het onderzoek luiden als volgt:

WDODelta voert in overwegende mate een doelmatig en doeltreffend beleid op het gebied van erfgoed en ruimtelijke kwaliteit, gegeven de beperkte beschikbare middelen en informatie. De beleidsdoelen zijn voor een belangrijk deel gerealiseerd, procesafspraken functioneren in de praktijk en erfgoed is zichtbaar verankerd in projecten en samenwerking. Het in 2019 vastgestelde beleid Waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit heeft sinds de vaststelling aantoonbaar doorwerking gekregen binnen WDODelta. Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit zijn zichtbaar onderdeel geworden van projecten,

samenwerkingen en delen van de bedrijfsvoering. Met een beperkte inzet van middelen zijn concrete resultaten gerealiseerd die verder reiken dan de wettelijke zorgplicht alleen. Daarmee is sprake van een inhoudelijk relevant beleid dat in belangrijke mate bijdraagt aan de doelstellingen van het waterschap.

Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat de uitvoering van het beleid niet volledig en niet volgens de oorspronkelijk beoogde planning heeft plaatsgevonden. Een aanzienlijk deel van de maatregelen is later gestart dan voorzien, niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd of niet doorontwikkeld tot structureel geborgde instrumenten.

Deze vertragingen doen zich niet incidenteel voor, maar komen bij meerdere maatregelen terug. Dit wijst erop dat de uitvoerbaarheid in tijd en capaciteit bij de vaststelling van het beleid en de bijbehorende maatregelen beperkt is getoetst.

Bovendien is ten aanzien van één doel (het vaststellen van kaders en bouwstenen voor ruimtelijke kwaliteit bij programmeren, realiseren en beheer) ambtelijk afgezien van uitvoering, omdat dit als niet uitvoerbaar werd beoordeeld. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat hierover expliciet bestuurlijk is besloten of dat het Algemeen Bestuur hierover afzonderlijk is geïnformeerd. Hierdoor ontstaat een spanning tussen vastgestelde beleidsdoelen en de feitelijke uitvoering, wat de bestuurlijke navolgbaarheid en transparantie van het beleid beperkt.

Monitoring van de voortgang van het erfgoedbeleid vindt slechts beperkt en niet structureel plaats. Hierdoor heeft het Algemeen Bestuur beperkt en niet consistent inzicht in de voortgang, samenhang en opvolging van het beleid als geheel, wat de invulling van de kaderstellende en controlerende rol bemoeilijkt.

De financiële inzet voor erfgoed en ruimtelijke kwaliteit is beperkt maar doelmatig. Met de beschikbare middelen is een breed scala aan activiteiten en resultaten gerealiseerd. Het ontbreken van structurele monitoring en expliciete beoordelingscriteria maakt het echter lastig om de voortgang en effectiviteit systematisch te volgen en om tijdig bij te sturen wanneer maatregelen achterblijven.

Uit het onderzoek blijkt verder dat de inzet bij projecten in beperkte mate wordt geprioriteerd en niet is verbonden aan een langetermijnplanning. Er ontbreken duidelijke en eenduidige kaders om dagelijkse keuzes op te baseren. Ook wordt er een gemis aan vaste structuur of standaardisatie ten aanzien van erfgoedbudgetten ervaren.

Bovendien valt op dat de koppeling tussen erfgoed en duurzaamheid in het nieuwe beleidskader Duurzaam Doen ongedaan is gemaakt. Dat is opmerkelijk om dat in de oorspronkelijke doelstellingen juist de verbinding met duurzaamheid expliciet is benoemd. Ondanks de relatief grote ambitie in 2019 lijkt de aandacht voor erfgoed over de jaren daarmee te zijn verzwakt.

De aanstelling van een adviseur erfgoed en ruimtelijke kwaliteit heeft een duidelijke impuls gegeven aan de uitvoering van het beleid. Deze functie vervult een verbindende en aanjagende rol tussen projecten, organisatieonderdelen en externe partners. Tegelijkertijd maakt deze centrale positie de uitvoering kwetsbaar, doordat structurele borging minder sterk is verankerd in organisatiebrede kaders, prioritering en langetermijnplanning.

In vergelijking met andere waterschappen beschikt WDODelta over een relatief integraal en ambitieus erfgoedbeleid en behoort het waterschap tot de kopgroep binnen de sector, gelet op de mate van beleidsvastlegging, de integratie van erfgoed en ruimtelijke kwaliteit en de omvang van het beleid. Tegelijkertijd valt op dat WDODelta in tegenstelling tot sommige andere waterschappen niet werkt met

meerjarige planningen en expliciete prioriteringskaders, wat de bestuurlijke navolgbaarheid en structurele borging bemoeilijkt.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek en de conclusies doet de Rekenkamer een aantal aanbevelingen aan het Algemeen Bestuur van WDODelta:

1. Verzoek het Dagelijks Bestuur een nadere uitwerking te maken van het erfgoedbeleid op de volgende punten:
 - . expliciete en concrete doelstellingen zodat helder is wat wordt beoogd;
 - . een verduidelijking van de relatie tussen erfgoedbeleid en duurzaamheid;
 - . een vertaling in eenduidige maatregelen met een gewenst tijdpad;
 - . een duidelijk en expliciet prioriteringskader waarin onderscheid wordt gemaakt tussen beschermde kernobjecten en overige erfgoedobjecten, zodat keuzes in inzet van middelen en capaciteit navolgbaar, uitlegbaar en minder afhankelijk van individuele affiniteit of subjectieve waardering worden.
2. Vraag het DB om een periodieke bestuurlijke rapportage te ontwikkelen van voortgang van projecten en inspanningen en de impact op doelstellingen.
3. Verzoek het DB om periodiek de inventarisatie en de cultuurhistorische waarderings van erfgoed te actualiseren. Laat daarbij ook waterschapserfgoed dat geen monumentale status heeft en niet wettelijk beschermd is opnemen in het overzicht.
4. Vraag het DB om actief de samenwerking op te zoeken met andere waterschappen op het terrein van erfgoed. WDODelta heeft veel ervaringen te delen en kan mogelijk zelf ook leren van ontwikkelingen elders.

Tot slot bedanken wij zowel bestuur als organisatie voor de samenwerking tijdens dit onderzoek en het Dagelijks Bestuur voor de bestuurlijke reactie. Wij volgen met belangstelling op welke wijze invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen.

Met vriendelijke groet,

namens de rekenkamer van

Waterschap Drents Overijsselse Delta,

Hans Kuipers,
Voorzitter